

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ S/4 (3) - 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ 5/4 (3) - 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васида Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш

ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Тахририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Тахририят манзили:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

- Аббасов Беҳзод Бахтиёрович*
1946 – 1965 ЙИЛЛАРДА ФАРҶОНА ВОДИЙСИДА ИРРИГАЦИЯ ВА МЕЛИОРАЦИЯ ИШЛАРИ
ҲАМДА АҲОЛИНИ ЯНГИ ЎЗЛАШТИРИЛГАН ЕРЛАРГА КЎЧИРИШНИНГ
БОШЛАНИШИ 10-21
- Бабаджанов Хасан Бахтиёрович*
ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИ ДАВРИДА ЎЗБЕКИСТОНДА ОЗИҚ-ОВҚАТ МАҲСУЛОТЛАРИ
ТАЪМИНОТИДА ТОМОРҚА ХЎЖАЛИКЛАРИНИНГ ЎРНИ 22-27
- Саидбобоева Гулзора Нематжоновна*
ГОЭЛРО РЕЖАСИ ВА УНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ҲУДУДИДА АМАЛГА ОШИРИЛИШИ 28-36
- Rasulov Ma'murjon Foziljonovich*
O'ZBEKISTONDA XALQARO SAYYONLIKNI RIVOJLANTIRISHDA MADANIY MEROS
OBJEKTLARINING O'RNI 37-42
- Жиянбекова Шарофат Абдикахаровна*
А.С. ПУШКИН НОМИДАГИ САМАРҚАНД ВИЛОЯТИ КУТУБХОНА МАРКАЗИНИНГ ТАШКИЛ
ЭТИЛИШИ ВА ШАКЛЛАНИШИ ТАРИХИ 43-51
- Esonov Ziyodbek Yuldashevich*
FARG'ONA VODIYSI QORAQALPOQLARI HUNARMANDCHILIGI TARIXIDAN 52-58
- Фарманова Гульнора Комилевна*
ИЗ ИСТОРИИ ПЕРВЫХ АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ РАБОТ И ИССЛЕДОВАНИЙ НА
АФРАСИАБЕ 59-65
- Turaev Sherzod Gulboy ugli*
DESCRIPTION OF CHARACTERISTICS AND TYPES OF LIVESTOCK FARMING OF SURKHAN
OASIS IN B.H. KARMISHEVA RESEARCH 66-71
- Сотиболдиев Ғайратжон Отамирзаевич*
ИНТЕРНЕТНИНГ ТАЪЛИМ ТИЗИМИГА КИРИБ КЕЛИШИ ТАРИХИ: МУАММО ВА
ЕЧИМЛАР 72-78
- Rasulov Azizkhon Mukhamadqodirovich*
ЎЗБЕКИСТОННИНГ МУСТАҚИЛЛИК ДАВРИ ТАРИХИ МАНБАЛАРИНИНГ УМУМИЙ
ТАВСИФИ 79-90
- Абдуллажанова Нигорахон Турдалиевна*
БЕРУНИЙ ВА ИБН СИНО ҲАЁТИ ВА ИЛМИЙ МЕРОСИ ТАРИХШУНОСЛИГИДАН 91-95
- Дониёров Носиржон Абдухолиқ ўғли*
ЎЗБЕК ТИЛИ ВА ИМЛО СИЁСАТИДАГИ ЎЗГАРИШЛАР ТАРИХИДАН 96-102

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

- Юлдашев Обиддин, Махлиё Мамбетқулова*
ИСЛОМИЙ СУҒУРТА (ТАКАФУЛ) ВА УНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ 103-109

<i>Фозилов Умид Закирович</i> БОШҚАРУВ ХОДИМЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ОҚИЛОНА БАҲОЛАШ ТАШКИЛОТ БОШҚАРУВ ТИЗИМИ САМАРАДОРЛИГИНИНГ АСОСИ	110-118
<i>Shoyev Davronbek Axmadjonovich</i> BOSHQARISH SIFATINI OSHIRISHDA “MENEJMENT LABORATORIYASI”NI TASHKIL QILISHNING O‘RNI	119-125
<i>Орзукулова Зумрад Абдуҳолиқ қизи</i> ТРАНСПОРТ-ЛОГИСТИКА ХИЗМАТЛАРИ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ИҚТИСОДИЙ МЕХАНИЗМЛАРИ	126-133
<i>Djurakulov Shoxrux, Isaxonova Mohinur</i> O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNI TAKOMILLASHTIRISH IMKONIYATLARI	134-139
<i>Raxmatullayeva Feruza Azimovna, Sharobiddinov Ahrorbek Qosimjon o‘g‘li</i> YALPI HUDUDIY MAHSULOT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI	140-146
<i>Ёдгорова Шахноза Хайридиновна</i> ЎЗБЕКИСТОНДА ВА ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАРДА ТЎҚИМАЧИЛИК САНОАТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ТАЖРИБАЛАРИ	147-155
<i>Qurbonov Ma‘murjon G‘ayrat o‘g‘li</i> ASOSIY ISHLAB CHIQRISH KO‘RSATKICHLARINI TAKOMILLASHTIRISH USLUBIYATI	156-166
<i>Nurullayev Hoshimjon Hamidovich</i> BUXORO VILOYATINING NOMODDIY-MADANIY MEROSONING O‘ZBEKISTON TURIZMI RIVOJLANISHIDAGI ANAMIYATI	167-172
<i>Маматов Бахадир Сафаралиевич</i> РИВОЖЛАНГАН ВА РИВОЖЛАНАЁТГАН МАМЛАКАТЛАРНИНГ ПЕНСИЯ ТАЪМИНОТИ ТИЗИМИ ТАЖРИБАЛАРИ	173-188
<i>Ғойипназаров Санжар Баходирович</i> ИНСОН КАПИТАЛИНИ РАҚАМЛИ РИВОЖЛАНТИРИШ ДРАЙВЕРЛАРИНИНГ ИНСТИТУЦИОНАЛ МОДЕЛИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	189-195
<i>Садинов Азиз Зиядуллаевич</i> ЧИҚИНДИ МАҲСУЛОТЛАРИНИ ҚАЙТА ИШЛАШНИ ТАШКИЛ ЭТИШДА ТЕХНОЛОГИК ЖАРАЁНЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	196-203
<i>Қурбонова Раҳима Жамшедовна, Мирзаева Ширин Нодировна, Хакимов Дамир</i> ИЖТИМОЙ КАПИТАЛНИ ЎЛЧАШДА ИЖТИМОЙ ТАРМОҚЛАР ВА ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ РОЛИ	204-216
<i>Asatxodjayeva Shoira Shukurullayevna, Maxmudov Muxammadqodir Muzaffar o‘g‘li</i> YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA UNGA INVESTITSİYALARNI YO‘NALTIRISH ZARURIYATI	217-222

Исломов Алишер Бахтиёр ўғли
БУХГАЛТЕРИЯ АУТСОРСИНГ ХИЗМАТЛАРИНИ КЎРСАТИШДА ПРОФЕССИОНАЛЛИКНИ
ТАЪМИНЛАШ 223-229

Agzatova Nargiza Garurovna
SPECIFICS OF ETHNOGRAPHIC TOURISM AND ETHNIC TOURISM IN UZBEKISTAN 230-237

Муродова Дилноза Чориевна
ТИЖОРАТ БАНКЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИНИ ТАРТИБГА СОЛИШ БЎЙИЧА ХОРИЖ
ТАЖРИБАСИ ВА УНИНГ АМАЛИЙ АҲАМИЯТИ 238-245

Khodjaeva Shodiyabonu Abitdjanovna
QISHLOQ XO'JALIGIDA AGROMARKETING TIZIMINING AHAMIYATI VA UNING
FUNKSIYALARI 246-250

09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Нуруллаева Зулхумор Сидаматовна
МИЛЛИЙ ВА УМУМИНСОНИЙ МАДАНИЯТ ТИЗИМИДА МАҚОМ САНЪАТИНИНГ
ЎРНИ 251-259

Ibroximov Sarvar Mo'yudinjon o'g'li
IJTIMOIY-GUMANITAR VA MUTAXASSISLIK FANLARNI INNOVATSION PEDAGOGIK
TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA O'QITISH ORQALI TALABALARDA FUQAROLIK POZITSIYASINI
TAKOMILLASHTIRISH 260-265

Yuldashev Ibroxim To'uchiyevich
MOVAROUNNAHR VA XUROSONDA MINIATYURA SAN'ATINING ADABIYOT BILAN O'ZARO
UYG'UNLIGI VA G'OYAVIY ESTETIK VA AXLOQIY TASAVVURLARINING
MUSHTARAKLIGI 266-271

Khamdamova Sitora Safarovna
MARKAZIY OSIYO XALQLARI TARIXIY TARAQQIYOTIDA KROSS-MADANIYATINING O'ZIGA
XOSLIGI 272-277

Абдуллаев Джасур Абдиваит ўғли
ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ КЛАССИФИКАЦИИ КАЧЕСТВ СОВЕРШЕННОГО
ЧЕЛОВЕКА 278-283

10.00.00 - ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Xasanov Akbarjon Abdurashidovich
O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA MILLIY KONSEPTOSFERANI VOQELANTIRUVCHI LINGVISTIK
BIRLIKLAR BO'YICHA AMALGA OSHIRILGAN TADQIQOTLAR 284-292

Qurbonova Muharram Jurabekovna
XURSHID DAVRON SHE'RIYATINING TIL XUSUSIYATLARI 293-297

Сафарова Замира Рустамовна
ИНГЛИЗЧА ФРАЗЕОЛОГИЗМЛАР ТАРКИБИДАГИ ИНСОН НОМЛАРИНИНГ ЭТИМОЛОГИК
ТАСНИФИ 298-304

Gubaydullin Artur Faridovich
THE NUANCES OF HUMOR TRANSLATION IN TERRY PRATCHETT'S 'GOOD OMENS' 305-313

Tuxtayeva Dildora Zokirovna, Baxtiyorova Malikabonu Shavkat qizi
ETEL LILIAN VOYNICHNING "SO'NA" ASARIDA BOSH QAHRAMONLAR DINAMIKASI ... 314-318

Seytnazarova Injayim Erjanovna
TILEWBERGAN JUMAMURATOV ASARLARIDA UNDA LMALARNING USLUBIY
QO'LLANILISHI 319-325

Асадова Дилбархон
ЎРХОН ПАМУҚНИНГ "ҚОРА КИТОБ" РОМАНИДА "ЎЗЛИКНИ ИЗЛАШ" МОТИВИ 326-342

Khusanov Eldor Davlat o'g'li
BUYUK BRITANIYA VA AMERIKA INGLIZ SHEVALARINING O'XSHASH VA FARQLI
JIHATLARI 343-348

12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР

Утемурастов Махмут Ажимурастович
ЖАМИЯТДА ХУҚУҚИЙ ОНГ ВА ХУҚУҚИЙ МАДАНИЯТНИ ЮКСАЛТИРИШ – ХУҚУҚИЙ
ДЕМОКРАТИК ДАВЛАТ БАРПО ЭТИШНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ 349-355

Шымбергенова Улзада
ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИДА ВОЯГА ЕТМАНЛАРНИНГ ХУҚУҚ ВА МАНФААТЛАРИНИ
ҲИМОЯ ҚИЛИШДА ПЕДАГОГ (ПСИХОЛОГ)НИНГ РОЛИНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 356-362

Полвонов Нажмиддин Аслиддинович
ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА МОЛ-МУЛКНИ МУСОДАРА ҚИЛИШ МАҚСАДИ ВА УНИНГ ЎЗИГА
ХОС ЖИҲАТЛАРИ ТАҲЛИЛИ 363-372

Мирзаев Шухрат Шавкатович
КАТЕГОРИЯ «ДЕЙСТВИЕ ПРАВА»: ПОНЯТИЕ, СУЩНОСТЬ И ПРЕДЕЛЫ 373-382

Муҳаммадиев Сарвар Асқар ўғли
"ЖИНОЯТ НАТИЖАСИДА ЕТКАЗИЛГАН ЗАРАРНИ УНДИРИШДА РАҚАМЛАШТИРИШ
ИМКОНИАТЛАРИДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ МАСАЛАЛАРИ" 383-392

Махмудов Суннат Азим ўғли
ЖИНОЯТ ИШИНИ ТУГАТИШ АСОСИ СИФАТИДА ЯРАШУВ ВА ХУСУСИЙ АЙБЛОВНИНГ
ЎЗИГА ХОС ЖИҲАТЛАРИ 393-399

13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Farrux Axmedov
XALQARO TAJRIBALAR ASOSIDA KURASHNI RIVOJLANTIRISH 400-409

Музафарова Саодат Хайдаровна
ЎРТА АСРЛАР ШАРҚ АЛЛОМАЛАРИ МАЪНАВИЙ МЕРОСИДА МУСИҚА ВА УНИНГ
ЭСТЕТИК АҲАМИЯТИ 410-415

<i>Xaydarova Iroda Nizomiddinovna</i> BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARI TALAFFUZINI TAKOMILLASHTIRISH NUQTAYI NAZARIDAN 2020-2021 O'QUV YILI FAN DASTURLARI VA MATERIALLARI TAHLILI ...	416-421
<i>Шукурова Нафиса Алишеровна</i> ЗАМОНАВИЙ ВОЛЕЙБОЛГА ХОС ҲИМОЯ ҲАРАКАТЛАРИНИ МОДЕЛЛАШТИРИЛГАН ТАРТИБДА ШАКЛЛАНТИРИШ	422-427
<i>Nigmanov Bori Botirovich</i> FUTBOLCHILARNI TAKTIK TAYYORLASHDA HARAKATLI O'YINLARNING AHAMIYATI	428-433
<i>Муродова Дурдона Раимжон қизи</i> БЎЛАЖАК МУСИҚА ТАЪЛИМИ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ БАДИИЙ-ЭСТЕТИК КОМПЕТЕНТЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ИННОВАЦИОН ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯСИ	434-438
<i>Axmedov Alisher Nosir o'g'li</i> ANSAMBL BILAN ISHLASH METODLARI VA TAMOYILLARI	439-447
<i>Saparboyeva Dilshoda Sobir qizi</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA INSON QADRINI ULUG'LASH MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	448-452
<i>Mansurbekova Feruza Gayratovna</i> BOLALAR XORLARI BILAN ISHLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	453-456
<i>Xodjayev Bolta Qurbonovich, Xojiyeva Matluba Shukurovna</i> O'QITUVCHI MEHNATNI ILMIIY ASOSDA TASHKIL ETISH YO'LLARI	457-465
<i>Atamuratova Munira</i> O'ZBEK GURUHLARIDA INGLIZ TILINI XORIJIY TIL SIFATIDA O'QITISHDA MADANIY ASPEKTDAN FOYDALANISHGA OID ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA INTERFAOL METODLAR TAVSIFI	466-471
<i>Нурилло Эминов</i> ХОРАЗМ ДОСТОНЛАРИНИНГ МОҲИР ИЖРОЧИСИ ОТАХОН МАТЁҚУБОВНИНГ ИЖОДИГА БИР НАЗАР	472-476

08.00.00 – Иқтисодиёт фанлари

Khodjaeva Shodiyabonu Abitdjanovna,
Toshkent moliya instituti,
Menejment va marketing kafedrası PhD dotsenti

QISHLOQ XO'JALIGIDA AGROMARKETING TIZIMINING AHAMIYATI VA UNING FUNKSIYALARI

Annotatsiya. Qishloq xo'jaligida har bir ishlab chiqaruvchining asosiy maqsadi ishlab chiqarish xususiyatlarini to'g'ri baholash va yakuniy natijaning samaradorligiga erishishdir. Va bu, o'z navbatida, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini sotish va sotish sohasida samaradorlikka erishishga xizmat qiladigan agromarketing tizimining xususiyatlarini shakllantirish va hisobga olishni talab qiladi. Ushbu maqolada bugungi kunda qishloq xo'jaligida muhim ahamiyatni kasb etayotgan Agromarketing tizimining ahamiyati, maqsad va vazifalari, funksiyalari, afzallik taraflari yoritib berildi.

Kalit so'zlar: Qishloq xo'jaligi, mahsulot, erkin tadbirkorlik, bozor iqtisodiyoti, Agromarketing, raqobatbardoshlik strategiyasi, ishlab chiqaruvchi, iste'molchi.

Khodjaeva Shodiyabonu Abitdjanovna,
Tashkent Financial Institute,
PhD Associate Professor, Department of management and marketing

THE IMPORTANCE OF THE AGROMARKETING SYSTEM IN AGRICULTURE AND ITS FUNCTIONS

Abstract. In agriculture, the main goal of each manufacturer is to correctly assess the characteristics of production and achieve the effectiveness of the final result. And this, in turn, requires the formation and consideration of the features of the agromarketing system, which serves to achieve efficiency in the field of sale and sale of agricultural products. This article highlighted the importance, goals and objectives, functions, preference sides of the Agromarketing system, which today plays an important role in agriculture.

Keywords: Agriculture, product, free enterprise, market economy, Agromarketing, competitiveness strategy, producer, consumer.

Ходжаева Шодиябону Абитджановна,
Ташкентский финансовый институт,
PhD Доцент кафедры менеджмента и маркетинга

ЗНАЧЕНИЕ СИСТЕМЫ АГРОМАРКЕТИНГА В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ И ЕЕ ФУНКЦИИ

Аннотация. В сельском хозяйстве основной целью каждого производителя является правильная оценка производственных характеристик и достижение эффективности конечного результата. А это, в свою очередь, требует формирования и учета особенностей агромаркетинговой системы, которая служит для достижения эффективности в сфере сбыта и реализации сельскохозяйственной продукции. В данной статье освещены значение, цели и задачи, функции, преимущества системы агромаркетинга, приобретающей сегодня важное значение в сельском хозяйстве.

Ключевые слова: Сельское хозяйство, продукт, свободное предпринимательство, рыночная экономика, агромаркетинг, стратегия конкурентоспособности, производитель, потребитель.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SP1342V3SI4Y2023N30>

Kirish. Qishloq xo'jaligida har bir ishlab chiqaruvchining asosiy maqsadi ishlab chiqarish xususiyatlarini to'g'ri baholash va yakuniy natijaning samaradorligiga erishishdir. Va bu, o'z navbatida, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini sotish sohasida samaradorlikka erishishga xizmat qiladigan agromarketing tizimining xususiyatlarini shakllantirish va hisobga olishni talab qiladi.

Erkin tadbirkorlik sharoitida tovar ishlab chiqaruvchilar narxlarni belgilashda, iste'molchilarning miqdori va xarid qobiliyatini o'rganishda, ichki va tashqi omillarni aniqlashda, sotuvchilar soni va bozordagi taklif darajasini o'rganishda o'zlari qaror qabul qilishga majbur bo'lishlari, samaraliroq bozorlarni aniqlash, tashqi bozorlarga chiqishni ta'minlash, rejalashtirish, prognozlash, qishloq xo'jaligi marketingiga tizim sifatida yondashuvning muhimligini isbotlaydi. Tabiiyki, ishlab chiqarishni tashkil etish uchun zarur bo'lgan moddiy-texnika resurslarini sotib olishda ishlab chiqaruvchilar sotish bilan bir qatorda foydali qarorlar qabul qilishlari kerak. [3]

Bu shuni anglatadiki, qishloq xo'jaligi mahsulotlari bozori va moddiy-texnik resurslar, ishlar va xizmatlar bozorlarini o'rganish agromarketing tizimining raqobatbardoshlik strategiyasining muhim vazifalariga tegishli.

Agromarketing agrosanoat takror ishlab chiqarishning har bir bosqichida o'zining rivojlanishi, direktiv va interaktiv funksiyasiga ega. Qishloq xo'jaligi sanoatining ishlab chiqarish dasturlariga va tuzilgan uzoq muddatli savdo arragementlariga ko'ra agromarketing sotib olish funksiyasini ijtimoiy sektorda qishloq xo'jaligi xomashyosini ishlab chiqarishga, shuningdek, uyushgan qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilariga yo'naltirishga intiladi.

Agromarketing o'z sa'y-harakatlarini agrokultural sanoatning ishlab chiqarish dasturlari talablariga javob beradigan birlamchi mahsulotlar va oraliq tovarlarni ta'minlashga qaratadi. Savdo rejalariga muvofiq tovarlarni ixtisoslashgan bozorlarga yetkazib berish sotilgan kvotani taqsimlash, tasniflash va ishga tushirish yordamida amalga oshiriladi.

Oziq-ovqat tovarlari bozorini topishdagi rolini hisobga olgan holda, agromarketing qishloq xo'jaligi va agrosanoat ishlab chiqarishni ixtisoslashgan savdo bozorlari va uyushgan iste'mol bilan bog'lashga intiladi.

Adabiyotlar tahlili. Xorijiy va mahalliy iqtisodchilarning ko'plab tadqiqotlari agromarketing rivojlanishi va uning agrar biznesga ta'sir qilishi xususiyatlariga bag'ishlangan.

Xususan, "Agrobiznes marketingi" atamasi birinchi marta J.N Devis va Roy A. Goldberg kabi agrobiznes marketingi tadqiqotchilari tomonidan qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqaruvchidan yakuniy mahsulot istemolchisigacha bo'lgan marketing operatsiyalarini vositachilar ishtirokida o'z ichiga olgan mexanizm sifatida ko'rib chiqilgan.

Shundan so'ng esa, R.L Kolzom va J.N Yui iqtisodiyotga "Agromarketing" atamasini kiritdi.

Tahlil va natijalar. Jahonning rivojlangan mamlakatlarida XIX asr boshlarida marketing nafaqat savdoda, balki ishlab chiqarishda ham boshqaruv jarayonining asosiy tarkibiy qismi sifatida qarala boshlandi. Ukrainada olimlar marketingga XX asrning 90-yillari boshlaridagina qiziqish bildirishgan. Bu davrda agromarketing ta'sirining o'ziga xos xususiyatlari va uni

amaliyotda qo'llash samaradorligi umuman ko'rib chiqilmadi, bu esa yangi sharoitlarda xo'jalik faoliyati ehtiyojlari bilan bog'liq edi.

Agromarketing deganda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqaruvchidan to yakuniy iste'molchigacha ishlab chiqarish va yetkazib berishni tashkil etishga qaratilgan, barcha xo'jalik munosabatlari sub'ektlarining ehtiyojlarini albatta hisobga olgan holda ko'p bosqichli jarayon sifatida tushunamiz. Agromarketing qishloq xo'jaligi marketingi tushunchasidan chuqurroq va kengroqdir, chunki u mahsulotni qayta ishlash bosqichidan tashqari, barcha bosqichlarda xomashyo va oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotish bosqichidagi boshqaruv jarayonini o'z ichiga.

Agromarketing murakkab tizim bo'lib, o'ziga xos ishlash mexanizmi va o'ziga xos xususiyatlari bilan ajralib turadi. Agromarketingning ishlash mexanizmi axborot ta'minoti tizimini, marketing infratuzilmasini, strategik va operatsion boshqaruv tizimini, tadqiqot tizimini va boshqaruv tizimini birlashtiradi. [1]

Ushbu tizim, shuningdek, huquq va majburiyatlarni taqsimlash, kadrlar boshqaruvini modernizatsiya qilish, kadrlarni tanlash va joylashtirish kabi masalalarni aks ettiruvchi agromarketingni boshqarishning tashkiliy tuzilmasini shakllantirishni belgilaydi.

Agromarketing tadqiqot tizimi bozor kon'yunkturasi, iste'molchilarning soni va xarid qobiliyati, qishloq xo'jaligi bozorining tuzilishi, sotuvchilar va vositachilar soni, ishlab chiqaruvchilar va ularning tovar-pul-sotish strategiyasi, iste'mol xususiyatlari va tovarlar sifatini oshirish muammolari kabi masalalarni o'rganishni qamrab oladi.

Ushbu funksiyaning maqsadi - iste'molchilarning ehtiyojlari, sotib olish motivlari va xatti-harakatlari, qondirilmagan talab va talabni qondirish darajasi, marketing muhiti, bozorning shakli, mahsuloti va tarmoq tuzilishi, sotish hajmi to'g'risida tadqiqot o'tkazish va ma'lumot to'plash, hamda bozor ulushi va ularning istiqbollari, marketing va tarqatish kanallari, mahsulotlar, reklama faoliyati, raqobatchilar va raqobat muhiti, narxlar va ularning tendentsiyalari, texnik xizmat ko'rsatishni tashkil etish va boshqalardan iboratdir.

Bu funksiya ishlab chiqarish va marketing faoliyati, marketing va boshqa funksiyalarning asosini tashkil qiladi va ular bilan bog'liq qarorlarni qabul qilish vositasidir.

Korxonada qishloq xo'jaligi marketingini boshqarish tizimi marketing menejmentini tashkil etish, marketingni boshqarish tuzilmasini belgilash va tashkil etish, boshqaruvning turli darajalarida marketingni rejalashtirish va marketing dasturlarini tayyorlash, korxonani rivojlantirish imkoniyatlarini aniqlash, marketing nazorati tizimi, korxonada marketing bo'limi faoliyatini baholash, marketing faoliyatida boshqa qarorlarni ishlab chiqish va qabul qilishni o'z ichiga oladi. [2]

Raqobatbardoshlik strategiyasida agromarketingning o'ziga xos xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- mahsulotlarning xilma-xilligi, shu nomdagi mahsulotlarning xilma-xilligi, milliy xususiyatlarga muvofiq ehtiyojni shakllantirish agrar marketing tizimidan tovarlarni didga qarab qadoqlashni va ularni iste'molchiga etkazishni talab qiladi;
- mavsumiylik va ishlab chiqarish davrining ish vaqti bilan nomuvofiqligi agrar marketing tizimida iste'molchilar ehtiyojlarini qondirish va bozor samaradorligini va uning konyunkturasini ta'minlash choralarini aniqlashga differentsial yondashuvni talab qiladi;
- qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi yer va uning sifati, yer va boshqa resurslardan foydalanish darajasi bilan bevosita bog'liq bo'lganligi sababli, ushbu omillar ishlab chiqarilgan

tovarlarning hajmi va sifatiga jiddiy ta'sir ko'rsatadi va shuning uchun ushbu masalalarni ko'rib chiqish agrobiznes uchun muhimdir;

– agrar sohada boshqaruvning tashkiliy-huquqiy shakllari va mulkchilik shakllarining xilma-xilligi agromarketing tizimidagi birinchi rejaga raqobat muhitini, talab va taklifni, import va eksportni o'rganish vazifalarini va boshqalarni ilgari suradi.

Yuqorida aytilganlarning barchasi ishlab chiqaruvchilarning agromarketingiga turli xil jarayonlarga qarab barcha xususiyatlarni o'rganish, ularni hisobga olish va baholash vazifasini qo'yadi, aks holda agromarketing va agrobiznesning samarali muhiti haqida gapirish mumkin emas.

Raqobat yanada sifatli mahsulotlar ishlab chiqarishga xizmat qiladi, ularni sotib olish va sotish uchun sharoit yaratadi, talab va taklif muvozanatining asosiy vositasi sifatida butun iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Raqobat talab va taklif qonuni ta'sirida paydo bo'ladigan va ba'zida o'zgarib turadigan narxlar darajasiga ta'sir qiladi va shu bilan bozordagi iqtisodiy munosabatlarni tartibga solishi mumkin.

Ishlab chiqaruvchilar o'rtasidagi raqobat ishlab chiqarish tarkibidagi o'zgarishlar sharoitida bozor talablariga muvofiq, sifatli va arzonroq mahsulot ishlab chiqarish, o'z bozor mavqeini qo'lga kiritish va ximoya qilish, shuningdek, kutilmagan salbiy holatlarga qarshi turish uchun harakatchanlikni ta'minlash uchun yetarli moliyaviy resurslarni talab qiladi (iqtisodiy jarayonlar, masalan, narxlarni sun'iy pasaytirish, monopoliya va boshqalar).

Ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilar o'rtasidagi raqobat birinchisining o'z mahsulotlarini qimmatroq sotish istagi va ikkinchisining ehtiyojlarini qondiradigan sifatli tovarlarni arzonroq sotib olish istagi bilan bog'liq. Bunday raqobat bilan sotuvchilar va xaridorlar soni va shunga mos ravishda talab va taklif darajasi asosiy rol o'ynaydi. Iste'molchilar o'rtasidagi raqobat sotib olish qobiliyati bilan belgilanadi. Chunki o'z ehtiyojlarini qondira oladigan daromadga ega bo'lgan xaridor bozor narxlarini darajasiga unchalik qiziqmaydi. Va sotib olish qobiliyati past bo'lganlar narx darajasining pastki qismiga erishishga intilishadi.

Raqobat muhitida tovarlarning raqobatbardoshligi muhim ahamiyatga ega. Agrar sektorda raqobatbardosh ishlab chiqarishni ta'minlashning asosiy shartlaridan biri bu raqobatni shakllantirish va uning rivojlanishi uchun qulay shart-sharoitlarni yaratishdir. [4]

Umuman olganda, agromarketing tizimida qishloq xo'jaligi korxonalarining raqobatbardosh salohiyatidan samarali foydalanish va ushbu salohiyatni izchil mustahkamlash maqsadini amalga oshirish quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi: mamlakat agrar sektoridagi, asosan, tabiiy omillarga asoslangan qiyosiy ustunliklarni zamonaviy texnologiyalar asosidagi raqobatdosh ustunliklarga aylantirishni ta'minlash zarurati. Ya'ni, mamlakatimizda raqobatbardosh qishloq xo'jaligi tarmog'ini shakllantirish va qishloq xo'jaligi tuzilmasini raqobatbardosh afzalliklarimizga mos ravishda takomillashtirish. Shu maqsadda turli tartibga solish chora-tadbirlarini amalga oshirish zarur. Masalan:

– davlat xaridlari, hududlarda agroservis xizmatlarini tashkil etish;

– fermerlarga axborot-konsalting xizmatlari ko'rsatish va boshqalar;

– shuningdek, agrar ishlab chiqarishning tarmoq va mintaqaviy tuzilmasini takomillashtirish siyosatini olib borish.

Xulosa. Belgilangan yoʻnalishlarda biz quyidagi choralarni amalga oshirishni maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz:

– qishloq xoʻjaligi yerlari sifatini yaxshilash va infratuzilmani mustahkamlash yoʻnalishida olib borilayotgan ishlarning izchilligini taʼminlash maqsadida davlat dasturini ishlab chiqish;

– qishloq xoʻjaligi ishlab chiqaruvchilarining mashinalar, texnika, asbob-uskunalar, mineral oʻgʻitlar va pestitsidlar bilan taʼminlanishini yaxshilash, hududlarda qishloq xoʻjaligi mahsulotlari ulgurji savdosi bozorlarini tashkil etish;

– qishloq joylarda faoliyat yuritayotgan mikromoliyalashtirish tashkilotlarini agrar ishlab chiqaruvchilarning moliyaviy resurslarga boʻlgan ehtiyojini yanada mobil va samarali taʼminlash vositasi sifatida kuchaytirish va takomillashtirish;

– fermer xoʻjaliklarini qishloq xoʻjaligi ekinlari va hayvon zotlarining yangi samarali navlari bilan taʼminlashni kuchaytirishga qaratilgan tegishli davlat siyosati chora-tadbirlarini amalga oshirish;

– ishlab chiqarish va boshqarish sohasida agrar texnologiyalarni takomillashtirish, bu sohada ilgʻor xorijiy tajribadan foydalanish va uni mamlakat sharoitiga moslashtirish, shuningdek, fermerlarga sotib olingan yangiliklarni amalga oshirishda yordam berish.

Xulosa qilib aytganda, Agromarketingdan foydalanish iqtisodiyotning agrar sohasini bozor munosabatlariga oʻtishiga olib keldi, bu esa oʻz navbatida bozorga mos keladigan iqtisodiy boshqaruvning yangi iqtisodiy mexanizmini shakllantirishni talab qildi. Marketing faoliyatida mulkchilik shaklidan qatʼiy nazar, agrobiznes korxonalarining ishlab chiqarish va marketing faoliyatining asosiy roli istemolchi tomonidan belgilanishi kerak.

Adabiyotlar / Literatura / References:

1. Предеин Д.Б. Агримаркетинг. – М.: ММИ, 2002. – 248 с.
2. Котлер Ф. Основы маркетинга. – М., 1991. – 698 с.
3. Завьялов П.С. Маркетинг в схемах, рисунках, таблицах: Учебное пособие. – М.: ИНФРА-Москва, 2002. – 469 с.
4. Мамедов А. Основы маркетинга: Учебное пособие. – Баку, 2007. – 378 с

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ 5/4 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).